

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ»
для вступу на 2-й курс першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» на основі здобутої раніше вищої освіти або навчання не менше року за іншою спеціальністю у 2022 році

Навчальна дисципліна «Основи економіки» є фундаментальною, методологічною економічною дисципліною в системі економічної освіти, що сприяє підготовці економістів високої кваліфікації, готових і здатних брати активну участь у розвитку економічної системи України в умовах її ринкової трансформації.

Завдання «Основ економіки» обумовлені місцем дисципліни в системі навчальних економічних дисциплін та полягають у такому:

по-перше, основи економіки озброюють знаннями найбільш загальних, основоположних закономірностей економічного життя суспільства;

по-друге, закладають фундамент економічної культури майбутніх фахівців, їх економічного мислення;

по-третє, дають первинні уявлення про основні економічні поняття та категорії, необхідні для ефективного вивчення інших економічних дисциплін, а так само пов'язаних з економікою інших сфер знань.

Головне завдання основ економіки – формування у майбутніх фахівців умінь з виважених, наукових позицій давати належну оцінку складним економічним явищам та процесам, розкривати їх сутність, розуміти їх соціальне призначення, місце і роль у суспільному житті та житті кожної людини.

До загальних цілей, які реалізуються при вивченні основ економіки, належать:

- засвоєння фундаментальних знань про економічне життя суспільства, а саме: основних економічних категорій, законів, закономірностей, тенденцій;
- формування світогляду цивілізованої людини, що визнає такі загальнолюдські цінності, як свобода діяльності та вибору, право приватної власності, прагнення до розвитку, дотримання законності тощо;
- сприяння розвитку навичок раціональної економічної поведінки людини як споживача, найманого працівника, підприємця, платника податків, користувача суспільних благ, члена місцевої громади, активного виборця тощо.

Завдання на фаховому вступному випробуванні з основ економіки спрямовуються на перевірку:

– *знань* вступниками основних проблем економічного життя суспільства та механізму їх вирішення в умовах різних економічних систем; змісту основних економічних процесів: виробництва, споживання, розподілу та обміну; етапів формування світове господарство та форм міжнародних економічних відносин; *розуміння* ролі економіки в житті людини та суспільства; сутності і значення основних економічних понять та категорій; сутності підприємництва, співіснування великих та малих підприємств, приватних та державних; важливості управління в житті будь-якої організації; основних проблем макроекономіки і шляхів їх

вирішення; негативних наслідків порушення рівноваги та виникнення неприродного безробіття й неочікуваної інфляції; об'єктивних причини урядового регулювання ринкової економіки;

у м і н ь аналізувати, оцінювати економічну ситуацію й приймати раціональні економічні рішення; користуватись інформацією для порівняння ресурсного потенціалу різних країн, регіонів; використовувати статистичну інформацію та робити висновки про структуру національної економіки за формами власності та організаційними формами підприємств.

1. Економіка як наука

Зміст економіки та її предмет. Суб'єкти економічних відносин. Економічні потреби: сутність та класифікація. Економічні блага, економічні ресурси та їх види. Економічні закони: зміст і відмінності від законів природи.

Методи дослідження, які використовує економіка як наука.

Зв'язки економічної науки з іншими науками: правом, психологією, соціологією, географією, математикою та інформатикою.

Історія формування економічної науки. Внесок лауреатів Нобелівської премії з економіки в розвиток економічної науки. Значення економічної науки в умовах сучасної України.

2. Виробничі можливості суспільства.

Соціальна сутність виробництва

Виробництво. Відтворення. Продуктивні сили і виробничі відносини.

Стадії суспільного виробництва. Технологічні уклади. Доіндустріальна, індустріальна і постіндустріальна економіка. Нематеріальна економіка. Internet-економіка.

Виробнича функція. Економічна та соціальна ефективність суспільного виробництва.

Виробничі можливості суспільства. Крива виробничих можливостей. Альтернативні варіанти виробництва. Раціональне використання виробничих ресурсів в Україні.

3. Відносини власності та економічні системи

Власність: поняття, економічний та юридичний зміст. Об'єкти та суб'єкти власності. Право власності. Форми власності.

Тенденції розвитку відносин власності у розвинутих демократичних країнах. Реформування відносин власності в Україні. Роль приватизації та націоналізації об'єктів власності.

Економічні системи: сутність та класифікація. Еволюція економічних систем як форм господарювання. Типи, види та моделі економічних систем.

Економічна система сучасної України.

4. Товарне виробництво. Гроші

Товарне виробництво та умови його виникнення. Типи товарного виробництва. Товар та його властивості.

Виникнення та суть грошей. Функції грошей у сучасній економічній системі.

Види грошей за матеріальними носіями: монети, паперові гроші, чек, вексель, кредитна картка. Готівкові та депозитні гроші. Сучасні електронні гроші. Форми міжнародних грошей.

Грошова система: сутність, структура, види. Закони грошового обігу.

Історія виникнення гривні. Грошова реформа в Україні. Роль держави у створенні грошей.

5. Ринкова економіка

Ринок: сутність, суб'єкти, функції та умови розвитку. Ринкова структура та інфраструктура. Ринкова інфраструктура сучасної України.

Поняття попиту. Цінові та нецінові фактори, що впливають на попит. Закон попиту.

Поняття пропозиції. Цінові й нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Закон пропозиції.

Рівноважна ціна. Ринкова рівновага. Поняття еластичності попиту і пропозиції.

Ціна як економічна категорія ринкової економіки. Система цін та методи ціноутворення. Неринкове ціноутворення: чому та в який спосіб уряди країн регулюють ціни на деякі товари.

6. Підприємництво і конкуренція

Підприємницька діяльність: сутність та організаційні форми. Підприємництво в Україні.

Конкуренція: види, функції, методи. Захист конкуренції в українському законодавстві. Конкурентні моделі ринку: чиста конкуренція, чиста монополія, монополістична конкуренція, олігополія.

Конкурентна та антимонопольна політика в Україні.

7. Домогосподарство і фірма в системі ринкових відносин

Домогосподарство як економічний суб'єкт: поняття, класифікація, функції. Доходи домогосподарств.

Мікроекономічні основи поведінки споживачів на ринку товарів та послуг, споживчий вибір. Поняття корисності. Закон спадної граничної корисності. Рівновага споживача.

Фірма: сутність та функції. Види фірм. «Нова фірма» в системі нематеріальної економіки. Віртуальна фірма.

Ресурси і капітал фірми. Основний і оборотний капітал. Інтелектуальний, людський, структурний капітал. Обіг капіталу. Зношування основного капіталу. Амортизація.

8. Витрати і доходи фірми

Економічні витрати фірми. Зовнішні та внутрішні витрати фірми. Нормальний прибуток. Постійні, перемінні, постійно-перемінні, валові, середні, граничні витрати фірми. Собівартість продукції.

Дохід фірми та його види: валовий, середній, граничний. Прибуток фірми. Бухгалтерський та економічний прибуток. Балансовий та чистий прибуток.

Максимізація прибутку фірми, її зміст та умови. Беззбитковість і рентабельність. Економічний та правовий зміст банкрутства.

9. Ринки економічних ресурсів

Особливості ресурсних ринків. Ринок праці: суб'єкти та об'єкти, моделі. Державне і договірне регулювання трудових відносин.

Заробітна плата, її форми й системи. Номінальна і реальна заробітна плата. Аутсорсінг та аутстафінг.

Ринок капіталу. Процент. Кредитний ринок. Види кредитів. Фондовий ринок та його функції. Види цінних паперів. Ринок послуг капіталу. Лізинг: сутність, функції, види. Правове регулювання ринку капіталу.

Земельні та аграрні відносини. Власність на землю та її форми. Рента та її види. Ринок нерухомості.

10. Система макроекономіки

Предмет, основні проблеми й цілі макроекономіки. Національна економіка. Валовий внутрішній продукт. Реальний і номінальний ВВП.

Економічне зростання та його фактори. Економічний розвиток. Знання та інформація як пріоритетні ресурси економічного розвитку. Людський розвиток.

Макроекономічна рівновага. Макроекономічна нерівновага. Економічні цикли. Економічні кризи: причини та наслідки. Безробіття та інфляція.

11. Державне регулювання економіки

Неспроможності ринку, економічні та правові функції держави. Держава як економічний суб'єкт. Форми, методи та межі державного регулювання економіки.

Соціальна держава. Соціальна політика держави: сутність та напрями. Принципи соціальної справедливості. Основні соціальні права, що закріплені в Конституції України.

Неспроможності держави та тіньова економіка.

12. Кредитно-банківська система та страхування

Кредитно-банківська система та її структура. Центральний банк країни, його функції та грошово-кредитна політика.

Банки та їх послуги. Прибуток банку. Правове забезпечення банківської діяльності в Україні.

Сутність і функції страхування. Види страхування. Страхові послуги та їх види. Страховий захист. Страховий ринок та особливості його регулювання. Правові аспекти страхової діяльності.

13. Фінансова система. Державний бюджет. Податки

Фінанси: сутність і функції в ринковій економіці. Фінансова система та її структура.

Бюджетна система. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит, його види та способи покриття. Поняття фіскальної політики держави.

Податкова система. Принципи оподаткування. Форми та види податків. Ефект Лаффера.

Державний борг: причини виникнення, види та наслідки. Управління державним боргом.

14. Світова економіка

Сутність та структура світового господарства. Міжнародний поділ праці. Міжнародні економічні відносини, їх основні форми: зовнішня торгівля; міжнародний рух капіталу; міжнародна трудова міграція; міжнародні валютні відносини.

Глобалізація: зміст, риси, причини та наслідки. Роль міжнародних економічних організацій у розвитку світової економіки.

Проблеми та перспективи інтеграції України в глобальну економіку.